

סיכום של המאמרים

מדינה וחברה

1. ברוך קימרלינג – יחסי מדינה חברה בישראל

טענה מרכזית - יישוב הסתירה בין דימויה של ישראל כמדינה חזקה ודימויה כמדינה חלשה ותוך כך להציע ניתוח היסטורי סוציולוגי של תהליכים מרכזיים בחברה הישראלית מושגים מרכזיים –

- **המדינה** היא השחקן המרכזי ויש לה מימד מיבני אירגוני ומימד זהותי תרבותי. ויש לה משאבים סימליים.
- **חברה** יש בה רציונליות מהותית ויש בה תתי קבוצות.
- **מדינת לאום** = מצב שיש בו חפיפה בין מדינה וחברה. ישראל לפני 67.
- **מדינה קהילתית** = קהילה אחת מתוך השלוש בישראל מכתובה למדינה את ציביונה וזהותה. הגמוניה. ישראל היא מדינה קהילתית.
- **מדינה רב לאומית** – שליטה על כמה לאומים. יש כמה קב' בעלות סטטוס שווה
- **עוצמה** = היכולת לחדור לתוך חברה ולגייס ממנה משאבים
- **אוטונומיה** = המידה בה מדינה יכולה לקבל החלטות ולפעול באופן עצמאי
- **סימביוזה** = שיתוף פעולה בין מדינה לחברה. מתקיים כשהמדינה חלשה וחסרת אוטונומיה עיקרי המאמר - בתקופת היישוב היה טישטוש בין גבולות המדינה והחברה. יש מדינה בתוך מדינה. בקום המדינה היתה סימביוזה בין המדינה שהיתה חלשה ובין מפא"י העוצמתית. מתוך חוסר עוצמה ואוטונומיה המדינה הפכה חזקה יותר. המקורות התרבותיים של המדינה הם – יהדות, לאומיות, ליברליזם וסוציאליזם. וקב' שונות בתוכה מדגישות דברים שונים. אחרי 67 אנחנו נהפכים למדינה קהילתית, לפני זה היינו מדינת לאום. שתי תרבויות משנה: (1) ימין, רוצים להחזיק בשטחים כדי לשמור על רצף טריטוריאלי ולהגדיל שטחים. (2) שמאל, רוצים להחזיר את השטחים כדי לקרב את הגבולות הטריטוריאליים לגבולות החברה. שתי הקבוצות פועלות מתוך אתנוצנטריות שהיא ביטוי להיגיון הפנימי של המדינה. לגבי חוסר היכולת של המדינה להחליט באשר לשטחים הכבושים: מצד אחד חוסר ההחלטיות יכול להיתפס כחולשה ומצד שני זה מבטא את עוצמתה של המדינה שדבקה בעמדתה למרות שני הזרמים, תרבויות המשנה, היא לא נכנעת לקבוצות משנה קיצוניות. זה מוכיח שהמדינה היא באמת שחקן מרכזי עם היגיון משלו. במצב של המדינה הקהילתית יש אי בהירות. במיוחד שבישראל אין ייצוג של הערבים אך יש ייצוג של יהודי התפוצות.

2. הורוביץ וליסק – מצוקות באוטופיה – חברה בעומס יתר

טענה מרכזית – המרכז הפוליטי בישראל שניזון מסמכות ללא ריבונות של היישוב הישן, התקשה אחרי קום המדינה למצות אפילו את מידת הסמכות שניתנה לו ע"י המדינה.

מושגים מרכזיים

- הסדרים קורפורטיסטים – מדינה, הון ואיגודים מקצועיים (ההסתדרות).
 - פוליטיקה קורפורטיסטית ופוליטיקה חוץ פרלמנטרית
 - תודעת קיפוח סובייקטיבית – הסבר תרבותי לשסעים והצבעה פוליטית.
- עיקרי המאמר - המאמר של קימרלינג נכתב כתגובה למאמר שלהם. הם מדברים על מדינה במשבר, מדינה עם עומס ולחץ. מה שדומה אצלם ואצל קימרלינג הוא ששניהם מדברים על מדינה כשחקן, רק שהם מסתכלים רק על המדינה והוא מסתכל על יחסי מדינה וחברה ולא מחפש קונפליקט. בתקופת היישוב המאורגן יש עוצמה מאוד גדולה של המרכז הפוליטי והשענות על וולנטריות. חייבים להגיע לקונצנזוס. במעבר למדינה יש המשכיות למרות שניתן לצפות לשינוי. יש הרבה יותר ציפיות על המרכז הפוליטי והכול מתאחד תחת המטריה של ממלכתיות והם יותר פגיעים לדרישות מלמטה. המעבר של הרשויות מישוב למדינה כולל בתוכו שמירה על מאפייני היישוב אך גם מעבר לאי מעורבות של הפוליטיקה והמפלגות בתחומים השונים. עם המהפך ב-77 יש שינוי אמנם בפוליטיקה במדינה ובמערכת שהייתה בשלה לכך. אין זעזוע גדול של המדינה בעקבות המהפך, אין איום על הדמוקרטיה. מה שכן היה יכול להביא לקיצוניות הוא חפיפה בין עדה להצבעה, יונים וניצים ופנייה לציבור "מעל ראשם" של האליטות. המרכז הישן מאבד את הכוח שלו כמוקד של השראה אידיאולוגית.

3. זיסר וכהן – מדמוקרטיה הסדרית לדמוקרטיה משברית

טענה מרכזית - הפוטנציאל להתפתחותה של דמוקרטיה משברית טמון בדמוקרטיה הסדרית עצמה. כשלא ניתן לקיים דמוקרטיה הסדרית שאינה פותרת את המחלוקות מיסודן, שיש מחלוקות שלא ניתן לטאטא מתחת לפני השטח נוצרת דמוקרטיה משברית שעיקרה החרפה של האווירה הציבורית וגידול במחלוקות עד כדי קרע.

מושגים מרכזיים –

- דמוקרטיה/פוליטיקה הסדרית = הימנעות מהכרעה חד משמעית במחלוקת, הימנעות של הפעלת כוחו של הרוב על המיעוט לצורך הכרעה, הכרה בקיומם של קוים אדומים שאין לחצותם.
 - מפלגות לשון מאזניים
 - מפלגות לויין
- עיקרי המאמר – בדמוקרטיה הסדרית, יש 2 אבני פינה: 1. הכרה של המנהיגות בקיומו של השסע. 2. שאיפה מצד המנהיגות למנוע את קיומו והתפתחותו של השסע. שסעים מצטברים יוצרים פער רחב עד כדי נתק בין המחנות. בדמוקרטיה הסדרית המדינה פותרת באמצעות הסדרים מנהלתיים ואל חוקיים. פשרה שאף אחד מהצדדים אל מקבל בדיוק את כל מה שרצה. העובדה שהייתה מפלגה דומיננטית עד 77 גרמה לכך שיכלו לעשות דמוקרטיה הסדרית. כי היא לא הייתה צריכה את המפלגות הקטנות. עם המעבר למבנה דו גושי הם חייבים את המפלגות הקטנות שהופכות ללשון מאזניים ולכן מושפעים לדעות קיצוניות. ודעת הקהל על המפלגות הקיצוניות (ש"ס), מאוד נגד כי נראה שהם סוחטים את הממשלה, מה

שפעם לא היה. גם העובדה שמפד"ל נחלשת וש"ס עולה במקומה גורם להתערערות של הדמוקרטיה ההסדרית. יש תחושה של אנטי חרדיות כי המפד"ל הייתה בקונצנזוס עד אז ואח"כ ש"ס ומפלגות קיצוניות אחרות תופשות את מקומה. יש התפלגות בין ימין דתי לשמאל חילוני. הסיכוי לחזור לדמוקרטיה הסדרית תלויה ב-2 דברים: 1) המחלוקות שמפלגות ישארו בסקטור מסוים – לא קורה כי אנחנו מדברים על מחלוקות שנוגעות לכל הנושאים במדינה. 2) למנהיגות הפוליטית בשני הצדדים יש שליטה על המחנה שלה. ומן הסתם זה לא מתקיים... הם אומרים שהעמיד לא רוד ושנחנו הולכים לקראת דמוקרטיה משברית כי יש כאן מחלוקות חריפות שמעודדות מאבק מסוכן על הזהות הקולקטיבית שלנו.

4. סמוחה – המשטר של מדינת ישראל – דמוקרטיה אזרחית, אי דמוקרטיה או דמוקרטיה אתנית

טענה מרכזית - ישראל היא דמוקרטיה אתנית, דמוקרטיה יציבה מאיכות נמוכה שאין בה שיוויון. עם השנים יש מעבר מהדפוס הקשוח לסטנדרטי ובעתיד נגיע למשופר מושגים מרכזיים –

- משטר דמוקרטי ולא דמוקרטי
 - דמוקרטיה אזרחית – האזרח הוא במרכז, המדינה משרתת אותו. סוגים של אזרחית: דמוקרטיה ליברלית אינדיבידואלית (כל אדם לעצמו) ודמוקרטיה ליברלית רפובליקנית (אומה). יש גם דמוקרטיה הסדרית ודמוקרטיה רב תרבותית (שתיהן לא אזרחיות). אנחנו לא דמוקרטיה אזרחית. כי רוב הזכויות האזרחיות אינן מעוגנות בחוק.
 - דמוקרטיה אתנית – הקב' האתנית במרכז. המדינה משרתת אותו. זה ישראל.
 - שלושה דפוסים של דמוקרטיה אתנית: קשוח (מה שהיינו בעבר), סטנדרטי (מה שאנו כיום) ומשופר (מה שאנו יכולים להיות).
- עיקרי המאמר - ישראל: 1) אינה אי דמוקרטיה (כי יש זכויות לאזרחיה ויכולת שווה לבחור ולהיבחר) למרות שיש על כך ויכוח אם מכניסים את גבולות 67.. 2) אינה דמוקרטיה מערבית אך יותר דמוקרטיה אזרחית חסרה מאי דמוקרטיה 3) היא דמוקרטיה יציבה מאיכות נמוכה.
- ישראל היא דמוקרטיה אתנית: מה שגרם לכך זה שהייתה פה קב' רוב עוד לפני הקמת המדינה, יש פה איום מתמשך ויש פה חברה שכן דוגלת בדמוקרטיה. יש בה קבוצה אתנית (יהודית) שטוענת לבלעדיות על הארץ. יש הפרדה בין השתייכות אתנית יהודית לאזרחות ישראלית. חוקי האזרחות אינם מקנים בהכרח חברות בקהילה. המדינה היא כלי בידי היהודים להשגת מטרותיהם. אין זכויות קולקטיביות לקבוצות מיעוט שמהוות בעצם איום. אלא רק לקב' הרוב. המדינה יכולה לגייס את הקב' האתנית. יש אזרחות לכל התושבים אך יש מעמד גבוה יותר לקב' הרוב. הערבים נמצאים תחת פיקוח חיצוני וסמוי. הדגם של דמוקרטיה אתנית מסביר גם את הויכוח הדתי-חילוני: החילוני לא רוצים כפייה דתית אך לא רוצים לוותר על ההגדרה שלהם כיהודים כי כך זה משמר את הרוב שלהם. הדמוקרטיה האתנית שומרת גם על היציבות בחברה כי היא מלכדת.

ריבוד

1. סמוחה – שסעים מעמדיים, דתיים, לאומיים ודמוקרטיה בישראל

טענה מרכזית – השמירה על הדמוקרטיה מתאפשרת בגלל הדמוקרטיה האתנית שיש בישראל. עצם קיומה של דמוקרטיה אתנית מתבטא באפליות ובאי שוויון השסעים הם תולדה של ההיררכיה אך גם מקיימים אותה ומחזיקים את הדמוקרטיה יציבה יחסית.

מושגים מרכזיים – הסללה. מנגנוני שיעתוק. שסע לאומי, כלכלי ועדתי.

עיקרי המאמר – הוא מפרט על השסעים שיש בישראל.

הכלכלי – אמנם יש חלוקה למעמדות והפער רק הולך וגדל אך יש גורמים שמונעים מאבקים: הזדהות של ההסתדרות עם הממשלה, מדינת רווחה והון שבא מבחוזן.

העדתי – יש מדיניות מפלה, חולשת המזרחים והתקדמות האשכנזים על חשבונם. חלוצים-עולים-פליטים. ההיררכיה כיום עדיין קיימת כאשכנזים-מזרחים-פלשתינים. וזה מתערב עם השסע הכלכלי ריבודי. בגלל נכסים שיש לאשכנזים, שפה, משפחות קטנות יותר, השכלה וישנה ממש הסללה ולאשכנזים יש רשתות חברתיות שיותר עוזרות להם. כיום לא מדברים על השסע הזה אך הוא קיים ומתעורר מדי פעם.

הלאומי – יש לערבים פחות נגישות למשאבים והם פחות משתתפים אם בכלל בעיצוב צביון המדינה.

2. אל האג' – חינוך בקרב הערבים בישראל

טענה מרכזית – החל מ-48 מתרחש בקרב בערבים שינוי חברתי שנובע מ: 1. לוקאליזציה חברתית, 2. דה לוקאליזציה כלכלית, 3. שוליות פוליטית.

מושגים מרכזיים – לוקאליזציה חברתית, דה לוקאליזציה כלכלית, שוליות פוליטית.

עיקרי המאמר – לוקאליזציה חברתית – בידול ג"ג, כתוצאה של מדיניות ממשלה ומשטר צבאי. ריכוז ערבי שנובע מכך שאמנם אנחנו לא רוצים רצף טריטוריאלי שלהם ואז ישנה התיישבות בתוכם, אך גם יש מניעה של ערוב בין 2 האוכלוסיות. זוהי מגמה הפוכה לרצף הטריטוריאלי.

דה לוקאליזציה כלכלית – הכלכלה החקלאית שהייתה הבסיס נהרסת ויש מדיניות הפקעת קרקעות ויש תלות של הערבים בכלכלה היהודית ששמה אותם במקום מאוד שולי.

שוליות פוליטית – תהליך של שילוב מורכב. מצד אחד יש פוליטיזציה של הערבים, אך הם עדיין שוליים. הם לא שותף לגיטימי בקואליציה, יש מפלגות שמונעים מהן להיכנס לכנסת. ישנן הגבלות.

3. רוזנהק – מהגרי העבודה בחברה הישראלית

טענה מרכזית – המטרה של המאמר היא לחקור את הפוליטיקה של ההדרה וההכלה של העובדים הזרים במדינת ישראל. הוא טוען שאמנם המדיניות מאופיינת בפרקטיקות של הדרה, יש גם מגמת הכלה שלהם שסותר את ההנחות הבסיסיות של משטר ההגירה הישראלי.

מושגים מרכזיים – הדרה והכללה.

עיקרי המאמר - כל המדינות בעולם מעניקות זכויות חברתיות חשובות למהגרים אצלן. הם אינם נהנים מזכויות פוליטיות אך יש להם זכויות חברתיות זהות לאזרחים. אך בגלל שישנם כוחות פוליטיים שמנסים להגביל את כניסתם לשוק העבודה, ישנן פרקטיקות הדרה לא פורמליות שמצמצמות את זכויותיהם. הפוליטיקה של ההדרה וההכללה מתנהלות בתוך הקשר חברתי ופוליטי וגורם מפתח הוא משטר ההגירה. בגלל מתיחות שבשטחים עלתה תביעה להביא עובדים זרים. זה עומד בסתירה למשטר ההגירה הישראלי כי מה שחשוב פה זה הבחנה בין יהודים ללא יהודים. כך שמנסים להקטין את מספר העובדים ע"י מכסות ואיסור על איחוד משפחות. אך עם כל זאת רואים גם פרקטיקות של הכלה מתוך עימותים בין סוכנויות שונות במדינה. יש עובדים שיש להם אשרה ויש סיפוק של צרכיהם הבסיסיים, לעומת עובדים ללא אשרה למרות שהם מוגדרים כאוכלוסייה שיש להשיבה לארץ מוצאה, עדיין יש להם נגישות לשירותי רווחה בארץ. חינוך ורפואה למשל. והרבה פעמים הטיפול בילדים נופל על העיריות שתובעות מהמדינה להכיר בתושבים אלו.

4. יזרעאלי – מגדור בעולם העבודה

טענה מרכזית – להראות שהמגדר הוא חלק בלתי נפרד ממקום העבודה ומהווה חלק מהמוטיב של עובד אידיאלי. השאלה היא איך החברה יוצרת אילוצים שונים לגברים ונשים בעולם העבודה?
מושגים מרכזיים – דימוי עובד אידיאלי, שעתוק
עיקרי המאמר – האילוצים הם חקיקה והדימוי של העובד האידיאלי שכובל את הגבר לתפקוד מסוים שלא כרוך בגידול ודאגה לילדיו. עם התיעוש ישנה הגדרה של תחום נשי וגברי. דימוי העובד האידיאלי נוצר כשהגברים עבוד ולכן הוא דימוי גברי. אישה שעונה על הקריטריונים הללו נחשבת ללא נשית. מודל לשינוי טוען שנשים משתמשות באסטרטגיה נשית כדי להתאים לקריטריונים הללו. שני מנגנונים שיוצרים שעתוק של מגדר במקום העבודה:
 * אנדרוציזם – תפיסה של הגבר במרכז. הגבר הוא הנורמה.
 * קיטוב מגדרי – ההבדלים הם דיכוטומיים
 * אמירה שנשים אינן משקיעות מספיק בעבודתן – אך בגלל שכר נמוך כ"כ, מן הסתם לא ישקיעו...
 משתנים שעושים שינוי:

- יותר נשים יוצאות לעבודה וחוזרות לאחר הלידה
- יש יותר נשים משכילות וממעמד גבוה שיכולות לקחת מטפלת
- רואים עניין עדתי בעבודת נשים. מזרחיות יותר בייצור ותעשייה ואשכנזיות – פקידות.

5. תמר אלאור – משילה לא רואים את איסלנד –

טענה מרכזית – לאלאור אין תיזה לפני. אלא היא מנסה לאפיין את פעולת המחאה כנשית. היא אומרת שבמעשה הזה הנשים ניכסו לעצמן את הפוליטיקה מידי הגברים בפרקטיקה אימהית.
מושגים מרכזיים – התאוריה של שרה רודיק, מהותנות, פמיניזציה.

עיקרי המאמר – אלאור לא חושבת שצריך לנתח את האירוע מנקודת מבט מערבית פמיניסטית. היא מנסה להבין את המשמעות של הפעולה מתוך נק' המבט שלהן. יש פמיניזם ליברלי – הראשון שמדבר על שוויון, פמיניזם תרבותי – ייחוד של הנשים, ופמיניזם רדיקלי – שבירת השלטון הגברי. שני תהליכים: (1) ניכוס הפוליטיקה מידיי הגברים ע"י פמיניזציה ואימוץ קרקע סימלית. יותר פמיניזם ליברלי (2) הרחבה של הפרקטיקה האימהית. מתוך פעולה יומיומית נוצרת תפיסה פוליטית. אימוץ של פרקטיקות של התיישבות, עשייה נשית. פמיניזציה – לנסות להשמיע קול נשי. זהו פמיניזם יותר תרבותי. רציונליות נשית, מהבטן. המניע האימהי בשיח רחלים לפי התאוריה של שרה רודיק של פעולה מתוך האימהות: דאגה לשלומם הפיסי של הילדים בסביבתם המיידית, טיפוח אישיותם של הילדים, אימונם החברתי של הילדים. לפי רודיק רדיפת השלום אצל אימהות זו תכונה מהותנית. לפי פמיניסטיות (וזו ביקורת על רודיק) זו הבניה חברתית. אין ברחלים רדיפת שלום בניגוד למודל של רודיק. האימהות משתמשות ברטוריקה של שלומם הפיזי של ילדיהם אך לא בפרקטיקה.

הגירה קליטה ועלייה

1. הורוביץ – תשומות ערכיות לתהליך הקליטה בגל שנות ה-90

טענה מרכזית – העולים מעמידים בפני החברה הישראלית סוגיות ערכיות. מושגים מרכזיים – השוואה בין שנות ה'50 וה'90 בכמה בחינות: אינדודואליות, ריכוזיות, היחס לתפוצות, פלורליזם מול היטמעות בקרב עולי אתיופיה ובריה"מ לשעבר. עיקרי המאמר – מדבר על העולים מאתיופיה – משפחו גדולות ומסורתיות, ששונים מהעולים של ברה"מ שהם יותר משכילים, משפחות קטנות ועולים מתוך סיבות יותר כלכליות ומעמידים בפני החברה הישראלית סוגיות ערכיות:

* **חוק השבות** – תיקון בשביל העולים הרוסים וקב' הפלשמורה

* **הקשר בין מדינת ישראל לפזורה היהודית** – האם הפתרון של מדינת ישראל הוא הפתרון הכי טוב ליהודים? הרוסים מהגרים לפה בגלל: מצוקה אישית ומשפחתית, תחושת משבר, נק' ראות פסימית להשארות שם ותודעה יהודית (עדיין הם עלו לפה).

* **פלורליזם לעומת טמיעה** – אנחנו נעים לכיוון של מדינה פלורליסטית יותר. קליטה תרבותית שמשמרת את התרבות הקודמת.

* **תפישת שוויון והעדפה מתקנת כלפי העולים** – יש גלי צמיחה בעקבות השקעה בעולים. ההטבות לאתיופים לא נתקלו בהתנגדות כמו שנתקלו ההטבות לרוסים (כאילו שהם דומים לנו יותר...)

* **התערבות ממשלתית אל מול כוחות השוק** – שינוי מיד מכוונת לפחות התערבות ממשלתית. קליטה ישירה, סל קליטה. היא מעורבת יותר בקליטת מדענים וקליטת האתיופים.

* **מדיניות הקליטה כמדיניות חלקית** – בגלל חוסר התערבות מדינית בקליטה יש ארגונים וולנטריים שנכנסים ויוצרים בלבול בקרב העולים.

2. מרקוביץ – זהותם של המהגרים מבר"מ לשעבר בתמורות הזמן והמקום

טענה מרכזית – לעשות ניתוח וסיווג של מהגרים מקרב יהודי ברה"מ לאורך זמן. התייחסות לקב' הזו בתור אחידה זה לא מדויק.

מושגים מרכזיים – קהילה על לאומית - transnational

עיקרי המאמר – יהדות הדממה, אחרי 67 ישנה התעוררות ורצון למרוד בקומוניזם ולעלות לישראל. אך רואים שהם פחות מתעסקים באידיאולוגיה ציונית ממה שהחברה הקולטת קיוותה. לעולים יש גם ערעור של הזהות היהודית שלהם בגלל:

* פקידות בירוקרטית של יהודים

* יהודים שתומכים בקומוניזם

* יהודים שהתנגדו לעלייתם

אחרי נפילת רוסיה יש ארגונים יהודים שמתחילים לפעול בישראל וגורם ליהודים ששם לחשוב על זהותם. היהודים שהגיעו לפה מבינים שאין סתירה בין זהותם כיהודים לזהותם כרוסים. ההגדרה של רוסי מכילה בתוכה את היהודי. שתי טענות:

1. הקהילה הרוסית התאימה את עצמה לקהילה היהודית שאליה היגרה. מרקוביץ סותרת את הטענה הזו.

2. קהילה על לאומית שאין לה טריטוריה ונשענת על קשרים חברתיים, משפחתיים והם מוקירים

ומשמרים את התרבות הרוסית איפה שהם נמצאים.

3. הולט – התקבצות תרבותית, מבט השוואתי על בעיותיהם של יהודי אתיופיה בישראל

טענה מרכזית – סגרגציה של עולי אתיופיה

מושגים מרכזיים – סגרגציה והטמעה.

עיקרי המאמר – מדבר על סגרגציה של העלים במקום הטמעה. הוא מדבר על הגורמים שמביאים להפרדה הזו ואומר שבכל חברת הגירה יש הפרדה כזו בהתחלה. לפחות בשלב הראשוני כי זה נותן תחושת ביטחון לעולים וגם הותיקים מתקבצים. תהליך דו כיווני של התקבצות. הבעיה היא בשלב מתקדם כשההתקבצות הופכת לבעיה. העולים הם אלו שנפגעים מזה כי זה מביא אבטלה ופשיעה וכו'. בכל מפגש של קהילה מודרנית עם קהילה פחות מודרנית, נטל ההטמעות הוא על החברה שהגיעה. כי החברה המודרנית לא תוותר על המודרניות שלה והחברה שהגיעה היא זו שצריכה לעשות את המאמץ.

דת ומדינה

1. רביצקי – דתיים וחילוניים בישראל

טענה מרכזית – במתחים שבין דת למדינה יש סכנת ניכור אך גם הזדמנות לפלורליזם. הוא לא רואה בכך משהו בהכרח רע.

מושגים מרכזיים – ברית גורל וברית יעוד.

עיקרי המאמר – אכן תמיד היה קיטוב בין דתיים לחילוניים. בכל הפרויקט הציוני יש מתח שהיה חייב להתפרץ מתישהו. בארה"ב היהדות היא לא ציבורית אלא פרטית. פה יש חיבור בין דת לאתנוס. הציבוריות מעוצבת ע"י פרשנות של היהדות. הייתה פה פשרה כי חשבו שצד השני יותר, ייחלש. וזה לא קרה. תמורות שקשורות לשינוי:

* היסדקות ההגמוניה של התרבות הציונית – מביא לקיטוב

* קב' דתיות מתחילות להכיר בישראל- רוצים להשתתף בדיון הציבורי.

הוא רואה את זה בתור משהו טוב, בתור פלורליזם אם רק ידעו לדבר בשפה אחת. צריכים לדבר על "ברית גורל" – רמת קיום יומיומית ולא "ברית ייעוד". הוא מדבר רק על הדברות של יהודים (מתעלם מפלשת'נים). הוא טוען שרוב האנשים נמצאים באמצע הקיטוב ומי שמושך בחוטים אלו ההנהגות שבקצוות.

3. קימי קפלן – חקר החברה החרדית בישראל

טענה מרכזית - החרדים אינם קבוצה הומוגנית אלא הטרוגנית, דינאמית שהשתנתה לאורך השנים ויש בה מגוון דעות וזרמים.

מושגים מרכזיים - טרמינולוגיה- חרדים ואולטרה אורתודוקסים, תקופה מעצבת, תהליכים פנימיים, תהליכים חיצוניים ומאורעות חיצוניים.

עיקרי המאמר - ההטרוגניות משתקפת בטרמינולוגיה, הגדרה שמסמנת את גבולות הקבוצה. הבחירה בהגדרה אינה מקרית והיא תלויה במחקר שעורכים ובנקודת ההסתכלות (ישראל או ארה"ב) כשעוסקים במאפייני החברה החרדית יש להתייחס לתהליכים פנימיים, חיצוניים ואירועים חיצוניים כי הדברים לא מתרחשים בתוך בועה. הם מאופיינים בהסתגרות ובהטרוגניות. תקופה מעצבת- שנות ה'50, '60 אז התעצבו הדפוסים בחברה החרדים שרואים גם היום: סטטוס קוו, חוקה, יחסי דתיים חילוניים. בשנים אלו התמודדה החברה החרדית עם תוצאות השואה, בנתה קהילות, חברת הלומדים, התמודדה עם הצינונות וכו'. החברה החרדית אינה המשך ישיר של זו מאירופה אלא משהו חדש, מודרני אך הם משתמשים בפרקטיקות מסורתיות, ניסוח מחדש של החרדות. הגבהת החומות היא תגובה לסחף ולמודרניות. סוגיות ביחס למודרניות: יחס לנשים, יחס לרפואה ולמדע, יחס לשפה העברית, לחוזרים בתשובה. קפלן מציע 4 דיונים השוואתיים לעתיד לחקר החברה החרדית: בין הקבוצות החרדיות בישראל, בין החרדים בעולם, בין החרדים לקבוצות פונדמנטליסטיות ומחקר מלמטה למעלה. הוא אומר שההישגים החשובים ביותר בחקר החברה החרדית הוא מחקר מולטי-דיסציפלינארי והעובדה שעדיין קיים בישראל דימוי של "גוף שחור".

4. יואב פלד – חידה ושמה ש"ס

טענה מרכזית – ש"ס אינה תנועה בדלנית כיוון שמה שמאחד אותה היא הזהות היהודית. תחושת הקיפוח המזרחית אינה משום קשיי הסתגלות תרבותיים בעיקר אלא בדחיקתם הכלכלית והחברתית לשולי

החברה. ההצבעה לש"ס היא דחייה של האידיאולוגיה של תנועת העבודה ששימשה ועדיין משמשת מקור לגיטימציה לקיפוח המזרחיים. הם נגד הממסד.

מושגים מרכזיים - סווידלר- ארגז כלים תרבותי. הכטר- מודל חלוקת העבודה התרבותית. ציר אופקי- התמחות, ציר אנכי-היררכיה. טרנספר שמאחד.

עיקרי המאמר - לפי סווידלר לא מספיק להבין את האידיאולוגיה או את התרבות חשוב להבין איך מתוך מערך מרכיבים תרבותיים ואידיאולוגיות נבחר מרכיב מסוים. לכן פלד משתמש במודל חלוקת העבודה התרבותית של הכטר לפיו יש שני צירים אופקי של התמחות ואנכי של היררכיה. במערכת ריבודית שבה קבוצות מובחנות זו מזו עפ"י הבדלים תרבותיים הן ממוקמות שונה על שני הצירים ותפקידה של ההגדרה התרבותית היא לתת לגיטימציה להתמחות ולמיקום בהיררכיה. הסולידריות האתנית גוברת ככל שחלוקת העבודה התרבותית בולטת יותר. המודל טוב להסביר בעיקר התבדלות אך לפי פלד הדחיקה של ש"ס לא הביאה להתגברות תודעה אתנית בדלנית אלא להתחדשותה של תודעה דתית אינטגרטיבית שעברה פוליטיזציה. העוד מימי הישוב יש חלוקה ביניהם (עולים מול מהגרים) מזרחיים מוצבים בין האשכנזים השולטים ובין הערבים (חלוקת עבודה תרבותית) ולכן מעדיפים להזדהות עם הממסד האשכנזי השולט, וגם יש דגש בחברה הישראלית לאחדות בין היהודים, השתלבות ולא בדלנות (זו הבחירה שלהם מתוך ארגז הכלים). יש חלוקת עבודה בין מזרחיים לאשכנזים ולכן יש העדפה גוברת של מזרחיים בעלי מעמד נמוך לש"ס.

סכסוך מלחמה וצבא

1. מוריס – קורבנות: תולדות הסכסוך הציוני-ערבי

טענה מרכזית – הציונות הייתה קולוניזטורית מתחילה אך שונה מהאימפריאליזם האירופי. לא באה לשרת גורם אימפריאלי אלא לבנות עם מפוזר במקלט על פיסת אדמה.

מושגים מרכזיים -

עיקרי המאמר – בהתחלה יש שיגור של קבוצות התיישבות לארץ, לאט לאט מתחילים להתיישב והערבים די משתפים פעולה ומוכרים אדמות אך הם רואים שהם בבעיה ושהציונות מאיימת עליהם ומתחילים לחשוש לגורל ארצם. התנועה הציונית דוחקת את הבעיה הערבית הצידה, מהתייחסות אליהם כחלק מהנוף, הדחקה ודיכוי תחושת אשם. הערבים עדיין לא קיימים כאומה, לא כפלשתינים. הסכסוך הציוני-פלשתיני הינו הליכה של הסכסוך הישראלי-ערבי ויש פה סימטריה והתבוננות הדדית שנשחקת עם הבנת כל צד את הצד השני עם הזמן. בהתחלה יש התארגנות ערבית שלא מצליחה להרוס את הציונים, בפרעות, ועת פיל מחליטה על חלוקה והם לא מצליחים להתאחד כנגד. הם מצליחים רק במלחמת גרילה, טרור. אחרי המלחמות הם היו חייבים להכיר בישראל אך קשה להם עם התבוסה. הסכמי השלום אמנם פתחו פתח אך עוד מוקדם לדעת.

2. הורוביץ וליסק – מצוקות באוטופיה חברה בעומס יתר (240-271)

טענה מרכזית – איך ישראל לא הפכה למדינה ספרטנית, לא הפכה למיליטריסטית גם כאשר הצבא כל כך בולט בה. הם טוענים שזה קורה בגלל גבולות חדירים.

מושגים מרכזיים – ספרה צבאית וספרה אזרחית

עיקרי המאמר – מניחים שלא הפכנו לחברה מיליטריסטית בגלל שהגבולות חדירים. הגורמים לכך:

* דמוקרטיה בישראל

* אמנם יש מיליטריזם

* אך הצבא והאזרחות הן שתי ספרות שונות

יחסי צבא-חברה. יש Ideal type של יחסי צבא-חברה

* הפרדה מוחלטת – צבא מתבדל ויש שמירה על הדמוקרטיה

* עם חמוש – גבולות חדירים ומה ששומר על הדמוקרטיה הוא הגבולות החדירים, האיזון. וזה ישראל.

איזון בין הערכים והנורמות, הצבא נכנס לאזרחות והאזרחות לצבא.

3. קימרלינג – מיליטריזם בחברה הישראלית

טענה מרכזית – מבקר את הורוביץ וליסק! הפרשנות שלו שונה. הוא אומר שבישראל כתוצאה מהסכסוך

התפתח מיליטריזם, שהפך כבר ליצירת אינטרסים להמשך הסכסוך.

מושגים מרכזיים – מיליטריזם. מימד כוחני, תרבותי וקוגניטיבי.

עיקרי המאמר – 3 סוגים של מיליטריזם ששילוב ביניהם יותר מיליטריזם אזרחי ופרטוריאני.

מימד כוחני – כוח איום של הצבא. שלטון שמבוסס על כוח צבאי

מימד תרבותי – הצבא מהווה סמל. מהווה פטריוטיות אולטימטיבית וזה ישראל בשנות ה-60-50.

השאלה היא את מי מכניסים לניתוח של החברה הישראלית? אם מכניסים את השטחים אז אנחנו

במיליטריזם כוחני....

מימד קוגניטיבי – הצבא הוא הלך רוח קוגניטיבי. מקבלים את הנחות היסוד של הצבא בצורה לא מודעת.

אנחנו לא מערערים על הנחות היסוד של מצב הביטחון, אנחנו חברה מיליטריסטית ויש אינטרס של הצבא

והתאגידים בהמשך הסכסוך. אנחנו במיליטריזם אזרחי כשמה ששולט זה המימד הקוגניטיבי. מיליטריזם

פרטוריאני זה שכל המימדים ביחד. החשיבה של הסכסוך כמציאות בלתי נמנעת גרמה למרכזיות הצבא.

תורה צבאית וחשיבה צבאית.

4. בן אליעזר – החברה הצבאית והאזרחית בישראל

טענה מרכזית – יש שתי זהויות מנוגדות – אנטי-מיליטריזם (אזרחית) ונאו-מיליטריזם (צבאית). ויש

צמיחה של 2 הזהויות הללו במקביל להחלשות מדינת האומה.

מושגים מרכזיים – אנטי מיליטריזם לעומת נאו-מיליטריזם.

עיקרי המאמר – תהליכי הגלובליזציה ותגובות לצבא מביאות ל- 2 גישות הללו. יש במקביל היווצרות של 2 חברות – צבאית ואזרחית. כל אחת מהן מערערת את הממלכתיות שהייתה עד היום. בעבר יש חיבור בין צבא למדינת הלאום:

- טשטוש הגבולות בין צבא לחברה
 - אומה במדים – שיתוף פעולה בין הדרגים הצבאיים והאזרחיים
- סוג של מיליטריזם תרבותי ופוליטי. מלחמת יוה"כ מביאה להתפוררות התפיסה הזו. מלחמת לבנון עשתה את השינוי. אין מלחמת "אין ברירה!". הגורמים שמביאים לשינוי הם חיצוניים ופנימיים:
- תחילת האינתיפאדה הראשונה – גורם לדעות פוליטיות של חיילים לצוץ מעל פני השטח
 - סיום המלחמה הקרה
 - הפך הכלכלי, הפרטה
 - הסכמי אוסלו
 - התייעלות והצטמצמות הצבא

ואז מתחילות שתי המגמות. החברה האזרחית האנטי, מבוססת על פוסט מודרניות, קוראת תיגר על מונופולים של המדינה. הנאו מבוסס על שימוש באלימות כפיתרון ויחסי צבא-חברה הדוקים. מאפיינים שגרמו ל- 2 המגמות הללו:

- מוטיבציה והשתמטות – מורעלים מול משתמטים
- מגדר וצבאיות – מחזק ומחליש (4 אמהות לעומת אליס מילר)
- התערבות הורים בצבא.

כלכלה וחברה

1. שליו – האם הגלובליזציה והליברליזציה נרמלו את הכלכלה המדינית בישראל
טענה מרכזית – תהליכי הגלובליזציה נירמלו את החברה הישראלית. תוכנית הייצוב – כלכלה נורמלית שנשלטת ע"י כוחות השוק ולא ע"י המדינה.

מושגים מרכזיים

עיקרי המאמר – רוב שנות ההסטוריה של המדינה היא שולטת בכלכלה. ולא כוחות השוק, היא יוזמת ועושה לפי האינטרסים שלה כי יש לה מימון של שילומים והעזרה שהיא מקבלת מבחוץ. יש לה 2 תקופות של מערכה כלכלית – ב-48 יש כספי שילומים ותרומות. ב-67 יש סיוע אמריקאי וכוח עבודה פלשתיני שנכנס לשוק. הוא טוען שישראל כן עוברת תהליך של התנתקות – זאת תכנית הייצוב, אך עדין הוא רואה הסתייגויות מהליברליזציה שהיא עוברת מ-85:

* התהליך הוא לא באופן ערכי ושלם

* שיח שמדגיש קולקטיביזם

* התהליך טרם הוכרע סופית ויש תהליכים סביבו.

הוא מתייחס לכלכלה כשלושה בפוליטיקה. המדינה בעצם מוותרת על שליטתה וכוחה אך יותר מקבלת החלטות ופחות תלויה בארגונים אחרים. המדינה כשחקן – כמו קימרינג, שקובעת כללים שמעבר למפלגות.

2. ממן – הכלכלה הגדולה בישראל

טענה מרכזית

מושגים מרכזיים

עיקרי המאמר

מחלוקות בסוציולוגיה ישראלית

רם – החברה ומדע החברה

טענה מרכזית – בהתחלה הסוציולוגיה הישראלית מאוד קשורה למסד. מעצבים את המדינה. עם התפרקות ההגמוניה יש התפורות של הסוציו' הממסדית ועולה סוציו' ביקורתית. מושגים מרכזיים

עיקרי המאמר - סוציו' ממסדית מחפשת איך להצדיק ולשמר את המצב הקיים. סוציו' ביקורתית לא טוענים שהם אובייקטיביים ומחפשים לשנות. אין אמת אחת. גישות שונות בסוציו' הביקורתית:

- הגישה האליטיסטית - האליטות
- הגישה המרקסיסטית – יחסי הכוח בין השוליים למרכז
- פמיניזם

עם התפתחות ההשכלה יש יותר ויותר גישות שסוטות מהמסד. ויש הרבה גורמים ונסיבות שהביאו לכך שהייתה סוציו' ממסדית ואחר כך זה השתנה.